

تراز آزمایشی چیست و چه تفاوتی با ترازنامه دارد؟

تعریف تراز آزمایشی و نقش موثر آن در حسابداری

تراز آزمایشی یکی از مراحل تهیه صورت های مالی می باشد. تراز آزمایشی برای مصارف داخلی توسط حسابداران تهیه می شود. تراز آزمایشی به عنوان صدور بدهی و همچنین مانده های اعتبار تعریف می شود. در این مقاله از حسابداری میزان، همه چیز در مورد تراز آزمایشی و تفاوت آن با ترازنامه بیان شده است.

تراز آزمایشی چیست؟

تراز آزمایشی فهرستی از تمام حساب های دفتر کل و مانده آن ها می باشد. ابتدا داریی ها، بعد بدهی ها و سرانجام سرمایه است. تراز آزمایشی از طریق اثبات تساوی جمع بدهکار و جمع بستانکارها، صحت عملیات را نشان می دهد. تراز آزمایشی را در هر زمان می توان تهیه کرد ولی معمول این است که در پایان دوره تهیه شود.

همانطور که در مقاله صورت های مالی به آن اشاره شده است، صورت های مالی شامل ترازنامه، صورت های سود و زیان، صورت جریان وجوه نقد می باشد. تراز آزمایشی جز صورت های مالی محسوب نمی شوند بلکه تنها به صحت و درستی ثبت اسناد و دفاتر می پردازد. تراز آزمایشی در پایان ماه برای صحت گذاری بر مانده حساب دفتر کل تهیه می شود. ترتیب قرار گرفتن حساب ها در تراز آزمایشی به شرح زیر می باشد:

- حساب دارایی – دارایی به ترتیب نقد شوندگی بهتر است ثبت شود.
- حساب های بدهی
- حساب های سرمایه

که در ادامه به تحلیل مغایرت ایجاد شده در تراز آزمایشی می پردازیم.

انواع تراز آزمایشی کدامند؟

تراز آزمایشی انواع گوناگونی دارد. تراز آزمایشی دوستونی، تراز آزمایشی چهارستونی، تراز آزمایشی شش ستونی، تراز آزمایشی هشت ستونی و تراز سلسه مراتبی از انواع این تراز های آزمایشی هستند که در ادامه کاربردی ترین تراز های آزمایشی را توضیح می دهیم.

تراز آزمایشی دو ستونی

ساده ترین نوع تراز آزمایشی تراز آزمایشی دو ستونی می باشد که در عین حال از پرکاربردترین نوع ترا آزمایشی می باشد. در این تراز، حساب های دفتر کل در دو ستون بدهکار و بستانکار قرار می گیرد. در تراز می بایست ستون بدهکار و بستانکار در برابر هم قرار بگیرند. تراز های آزمایشی دیگر اطلاعات تکمیل تر و مضاعفی در اختیار قرار می دهند ولی در تراز ۲ ستونی تنها مانده حساب ها ثبت می گردد. تراز آزمایشی ۲ ستونی پایه و اساس تراز آزمایشی چند ستونی می باشد

برای تهیه تراز آزمایشی دو ستونی دو ستون به بدهکار و بستانکار اختصاص داده می شود و در بازه زمانی مورد نظر، نام حساب و مانده هر کدام از دفاتر کل استخراج می شود و نسبت به بدهکار یا بستانکار بودنشان در ستون های مورد نظر ثبت می گردد.

تراز آزمایشی چهارستونی

تراز آزمایشی چهارستونی شامل ستون های بدهکار و بستانکار و دو ستون گردش حساب می شوند. این تراز آزمایشی اهمیت و کاربرد بالایی دارد. ستون های گردش حساب هر دو ستون می توانند دارای مقدار باشند، این در حالی است که در تمامی تراز های آزمایشی در هر سطر تنها یکی از مقادیر بدهکار یا بستانکار دارای مقدار هستند. در این گزارش جمع مانده اول و آخر دوره نیز ثبت می شود. پس از تشکیل تراز آزمایشی ۴ ستونی، بایستی جمع دو ستون مانده حساب با یکدیگر و جمع دو ستون گردش حساب با یکدیگر برابر گردند

برای تهیه تراز آزمایشی ۴ ستونی بدین صورت است که مطابق با تراز آزمایشی ۲ ستونی می باشد با این تفاوت که در کنار ستون بدهکار و بستانکار دو ستون تحت عنوان گردش بدهکار و گردش بستانکار تشکیل می شود.

نمونه تراز آزمایشی ۶ ستونی در نرم افزار حسابداری میزان

سال مالی: ۱۳۹۸

صفحه: ۱

تاریخ تهیه گزارش: ۱۳۹۹/۱۲/۰۳

تراز حسابهای کل
مرکز پروژه ۱

ردیف	کد حساب	نام حساب	گردش بدهکار	گردش بستانکار	مانده بدهکار	مانده بستانکار
۱	۱۰۰	موجودی نقد بانک	۱,۰۰۰,۰۰۰	-	۱,۰۰۰,۰۰۰	
۲	۲۰۲	جاری	-	۱,۰۰۰,۰۰۰		۱,۰۰۰,۰۰۰
۳	۶۰۲	هزینه های اداری	۱,۳۰۰,۰۰۰	-	۱,۳۰۰,۰۰۰	
		جمع کل:	۲,۳۰۰,۰۰۰	۱,۰۰۰,۰۰۰	۲,۳۰۰,۰۰۰	۱,۰۰۰,۰۰۰

تراز آزمایشی شش ستونی

تراز آزمایشی شش ستونی علاوه بر داشتن ستون بدهکار و بستانکار، گردش حساب ها، گردش حساب های پیش از دوره را نشان می دهد. تراز آزمایشی دو ستونی و چهار ستونی در بازه زمانی مد نظر تهیه می شود و تراز ۶ ستونی گردش حساب پیش از این بازه زمانی را هم نشان می دهند. به این معنی که در این تراز موارد بررسی ما تنها در گردش حساب آن دوره مالی مربوطه خلاصه نمی گردد؛ بلکه گردش حساب ها از ابتدای سال مالی تا ابتدای دوره را در اختیار کاربر قرار می دهد.

نمونه تراز آزمایشی ۶ ستونی در نرم افزار حسابداری میزان

سال مالی ۱۳۹۸

صفحه : ۱

تاریخ تهیه گزارش : ۱۳۹۹/۱۲/۰۳

تراز حسابهای کل

مرکز پروژه ۱

مركز پروژه ۱

ردیف	کد حساب	نام حساب	اول دوره بدهکار	اول دوره بستانکار	گردش بدهکار	گردش بستانکار	مانده بدهکار	مانده بستانکار
۱	۱۰۰	موجودی نقد بانک	۰	۰	۱,۰۰۰,۰۰۰	۰	۱,۰۰۰,۰۰۰	۰
۲	۲۰۲	جاری	۰	۰	۰	۱,۰۰۰,۰۰۰	۰	۱,۰۰۰,۰۰۰
۳	۶۰۲	هزینه های اداری	۰	۰	۱,۳۰۰,۰۰۰	۰	۱,۳۰۰,۰۰۰	۰
		جمع کل :	۰	۰	۲,۳۰۰,۰۰۰	۱,۰۰۰,۰۰۰	۲,۳۰۰,۰۰۰	۱,۰۰۰,۰۰۰

تراز آزمایشی هشت ستونی

تراز ۸ ستونی مشابه تراز ۶ ستونی می باشد. مانده ابتدای دوره مالی که در پایان دوره مالی قبل به دور مالی جدید انتقال داده می شود به تراز ۶ ستونی اضافه می شود و تراز آزمایشی ۸ ستونی را می سازد این اعداد مربوط به بستن حسابها در سال مالی قبل و انتقال مانده آنها به سال مالی جدید یا همان مبالغ ثبت شده در تراز افتتاحیه می باشند. استفاده از تراز آزمایشی هشت ستونی برای افرادی که اطلاعات بیشتری از سابقه گردش حساب ها می خواهند مناسب است.

هدف از تهیه و تحلیل تراز آزمایشی

تراز آزمایشی برای فهرست مانده حساب های دفتر کل، بدین منظور تهیه می شود که برابری بدهکار ها و بستانکار ها را آزمایش کند. با محاسبه تفاوت بین جمع بدهکارها و بستانکارها، می توان برخی از اشتباهات موجود را کشف کرد. در این رابطه به شرح ان خواهیم پرداخت.

- ۱- ممکن است حسابی از تراز آزمایشی حذف شده باشد. بنابراین انتقال تمامی حساب ها و مانده های ان ها را از دفتر روزنامه به دفتر کل ردیابی کنید.
- ۲- اختلاف از ثبت در دفتر روزنامه و یا نقل به دفتر کل سرچشمه گرفته است. دفتر روزنامه را برای مقدار اختلاف جستجو کنید.
- ۳- اختلاف بین جمع بدهکارها و جمع بستانکارها را بر عدد ۲ تقسیم کنید. در صورتی که اختلاف قابل تقسیم باشد، احتمالاً اختلاف ناشی از ثبت اشتباهی یک بدهکار در طرف بستانکار و یا بالعکس می باشد.

بطور کلی عدم برابری دو ستون بدهکار و بستانکار می تواند به یکی از دلایل زیر باشد:

- انتقال نادرست اعداد از دفتر روزنامه به دفتر کل
- انتقال نادرست مانده حساب از دفتر کل به تراز آزمایشی

- تشخیص اشتباه مانده حساب از لحاظ بدهکاری یا بستانکاری

تراز آزمایشی اصلاح شده چیست؟

تراز آزمایشی دو نوع اصلاح شده و اصلاح نشده دارد.

- تراز آزمایشی اصلاح نشده: اولین تراز آزمایشی است که قبل از ثبت اقلام اصلاحی در پایان سال مالی تهیه می شود.
 - تراز آزمایشی اصلاح شده: تراز آزمایشی است که پس از اصلاحات و تعدیلات دفاتر، تهیه می شود.
- تراز آزمایشی اصلاح شده مبنای تهیه صورت های مالی قرار می گیرد. تراز آزمایشی نشان دهنده توازن بین دو ستون مانده حساب های بدهکار و بستانکار می باشد. در صورت مغایرت بین این دو ستون لازم است اصلاحاتی تراز آزمایشی صورت گیرد.

تفاوت ترازنامه و تراز آزمایشی

تراز آزمایشی برای مصارف داخلی موسسه از طرف حسابداران تهیه می شود. در حالیکه ترازنامه، گزارشی از وضعیت مالی موسسه است. که برای افراد داخل یا خارج از موسسه تهیه می شود تا وضعیت مالی یک کسب و کار را در پایان دوره مالی نشان دهد و یکی از صورت های مالی رسمی است. صورت های مالی محصول نهایی فرآیند حسابداری مالی به شمار می رود، در حالیکه تراز آزمایشی تنها یکی از مراحل تهیه صورت های مالی است. در تراز آزمایشی حساب های دائمی و موقت آورده می شود. اما در ترازنامه فقط مانده حساب دائمی گزارش داده می شود.